

EMLÉKEZÉS

LŐRINCZ SÁNDOR

A Piacsek dédunoka

Horgas orrával, dús szakállával számos Rippl-Rónai képen feltűnik. Újságot olvas, kártyázik, jóízűen kvaterkázik a házigazdával, vagy éppen gondolataiba mélyed, miközben pipafüstbe burkolózik. Babákkal van körülveve, vagy a családot kísérté el a szőlőbe, netán a Niklay lányoknak teszi a szépet. Piacsek bácsi az úgynevezett enteriőrképek leggyakoribb alakja. S hogy az lehetett, köszönhető a Rippl-családhoz fűződő szeretetteljes viszonynak, valamint a belőle áradó nyugalomnak, derűnek.

Piacsek Ferenc gyakran vendégeskedett a festők Szindbádjának tartott Rippl-Rónai József kaposvári otthonában. Ott, ahova mindig jó volt megérkezni, hiszen meghitt környezet, békebeli hangulat fogadta az öregurat, aki a maga természetességével, pózok nélkül lehetett főszereplő egy-egy festményen, pasztellen.

Az egyik Piacsek dédunoka, az ugyancsak Kaposváron élő *Villányi Jenő* eddig is tudta, hogy dédapja számos képen megörökítettett, ám az Agórában *Horváth János Milán* művészettörténész által rendezett, mintegy százhusz, zömében kevésbé ismert Rippl-alkotást felvonultató kiállításon elérzékenyülve fedezte fel egy-egy művön fehér szakállas őst.

S hogy ki volt Piacsek bácsi?

– Rippl öccsének, Lajosnak az apósa, aki 1835 és 1908 között élt – mondta a nyolcvan felé tartó Villányi Jenő. – Három lánya született; Piacsek Gizella volt az én nagyanyám. Főerdész dédapám – akkor már nyugdíjasként – gyakran megfordult Rippl-Rónaiéknál, hiszen a Kisrómahegyen állt a présháza, és jóféle nedűt érlelt a pincéje. Sűrűn poharazgatott a festőművésszel, akivel jókat beszélgetett; jellegzetes alakja – amit remekül lehetett festeni-rajzolni – szinte elválaszthatatlan maradt a családtól.

Sajnos nem ismerhettem, de édesanyám, Martyn Mária sokat mesélt róla. A szüleimmel a Zárda utcában laktunk, és emlékszem, a falakat több Rippl-Rónai kép is díszítette. Talán húsz képünk is lehetett; nyilván még a mestertől, illetve francia származású feleségétől, Lazarine nénitől származtak. Halálos ágyán édesapám fogta le a szemét...

Az egyik mű egy párizsi katonai felvonulást ábrázolt, a másikon egy díszes páva tipegett. S az egyikén a dédapám is meg lett örökítve a présháza előtt, szépséges virágokkal körülveve. Mintha azokat figyelné...

Mire vége lett a háborúnak, mindegyik alkotás eltűnt. Apám a frontra került, mi pedig Ausztriába menekültünk, s csak jó háromnegyed év múltán térünk haza. Édesapám hivatásos tisztként négyszer sebesült meg, de hála Isten-

nek, nem lett a háború áldozata. Mint megtudtuk: amíg nem voltunk otthon, házunkban tábori posta működött, és mindennek nyoma veszett. Ezért egy ideig a Róma-hegyi villában laktunk Lazarine néninél; az egyik kisszobát kaptuk meg.

Villányi Jenő elevenen emlékszik Lazarine asszony alakjára, aki hosszú, franciaországi együttélés után papíron is felesége lett Rippl-Rónainak. Annak a művésznek, akit az első modern magyar festőként tartanak nyilván, s aki szinte páratlan életművet hagyott maga után. 2400 olaj- és pasztelkép, 800 rajz, 30 rézkarc és litográfia, s több mint 100 iparművészeti tárgy maradt utána. Lazarine nemcsak hű párja, képeinek gyakori modellje volt, hanem alkotótársa is, gobelinterveinek kivitelezője – apró tűszúrások ezreivel művelve a csodát.

– Nagyon rosszul beszélt magyarul – állítja Villányi Jenő. – Nem is értem, miért nem tanulta meg férje anyanyelvét. Engem Jencének hívott, s már reggel 6 órakor lökdösött az ágyban: „Jence, itt a kávé, igyál!” A híg fekete fületlen francia csészében, ínycsiklandóan gőzölgött, de én szívesebben aludtam volna tovább. Lazarine néni aranyos, ám érdekes elme volt. Kirobbanó, karakteres egyéniség, aki szeretett irányítani, és gyakran lobbant haragra, de dühe gyorsan tovaszállt. Volt egy Maris nevű szakácsnője, aki megesett lányként került hozzá, és kiválóan főzött. Nyolc-tíz kappant is nevelt, és mindig tett egy kis darált diót a kukoricadarájukba. Lazarine néni ebédre általában hagymalevest követelt; soha nem akart lemondani a francia nemzeti ételről. Szeretnivaló asszony volt, aki párját „mon cher”-nek, vagyis kedvesemnek emlegette franciául, és amikor Jóska bácsiról kérdeztük, azt válaszolta: nagyon udvarias, előzőkeny, igazi úr volt. Ezért szerelmesedett bele.

A hegyi tanárként emlegetett, *dr. Martyn Róbert*, *Martyn Ferenc* festőművész testvére volt a keresztapám, aki Lazarine nénival élt. Emlékszem, sokszor kért arra, hívjam már nevelt fiát, Róbertet a terített asztalhoz, aki csak sokadik felszólításra volt hajlandó kijönni szobájából. Ám amikor megjelent, Lazarine asszonnak villámokat szórt a tekintete: „*Miket csinálni maga velem, nem tudni jönni, már kétszer szólni, leves kibúlni, én lenni ébes!*” – ripakodott rá, s mérgében már-már iparművészeti remeknek számító, szépséges légycsapójával hadonászott...

A későbbi családi együttlétek során, ahol nagybácsik, nagynénik, unokahúgok és -öcsök is megjelentek, Piacsek bácsi emléke is fel-felvillant, hiszen mindenki emlékezett rá.

– Kedélyes, közvetlen, humorral megáldott embernek tartották – jegyzi meg Villányi Jenő. – Kossuth-párti volt, amivel néha ugratták is. Abban a sírban nyugszik a kaposvári Keleti temetőben, amelyben nagyanyám, édesanyám és a feleségem is, akitől az év elején vettünk végső búcsút ...

Nagyanyám is folyton emlegette az öreget, aki vincellért tartott, hogy kezelje az ültetvényt. Finom borokat érleltek a dombok, és Piacsek bácsinak igen csak ínyére volt a pincehideg nedű. A présházból lehetett lejutni a pincébe, s ha üres lett a díszkancsó, a társaság karéjában csak annyit vetett oda nagy-

anyámnak: „*Lányom, süllyedj a föld alá!*” Ő pedig ment, és a csapra vert sille-res hordóból újratöltötte a kancsót.

Horváth János Rippl-Rónai kutató szerint a festőművész azért is kedvelte Piacseket, mert tudott franciául, s így Lazarine társalkodója lett. Ezért (is) vált mindennapi vendéggé a Fő utca 58. alatti portán. Magyarul tanította beszélni az asszonyt, mivel férje erre nem fordított időt. Amikor szegény Lazarine belecsöppent a Rippl-családba, senkivel sem tudott önállóan beszélgetni. Voltak is emiatt szomorú, elszigetelt napjai. Szerencsére a nyugdíjas erdész mindig kész volta arra, hogy oldja a hangulatot. Például az egyik pasztelkép tanúsága szerint éppen kártyázással. A tanítás gyakori módszere pedig az volt, hogy újságot olvasott fel Lazarine-nak.

A Rippl- és a Piacsek család tagjai sorra megelevenedtek, míg régi időkre emlékeztünk, de a Villányi famíliáról kevés szó esett. Villányi Jenő erdész-technikusként végzett, felesége, Éva a vendéglátásban dolgozott. Éva lányuk pénzügyi ügyintéző, Jenci fiuk gyógymasször az igali termálfürdőben. Három unoka és egy dédunoka alkotja a családot, amelynek tagjai mindig fontosnak tartották a gyökereket. Rendszeresen találkoznak a Martyn-ággal is; mustszagú őszökön, vidám szüretéken idézik fel a korábbi generációk sokat élt tagjait – így emelve át őket a halhatatlanságba.

A Piacsek dédunokát arról is faggattam, szívesen élt volna-e Rippl-Rónai idejében. Azt mondta: igen.

– Rendkívül konzervatív vagyok. Akkor érezném magamat igazán jól, ha még ma is lovas fogatok járnának. Talán ebből adódik mérhetetlen természet-, erdő- és állatszeretetem. Emlékei mélyéről ma is oly tisztán tör fel egy kép: az emlékmúzeummá lett Róma-hegyi villalakás parkja, ahol még gyermekkorában is büszkén sétált Jankó, a hímpáva, és Tea, a tojó, akik rendszeresen neveltek pávacsibéket. Tea mindig titokzatos helyen rakott fészket, s mivel a nagy gyümölcsösben sok hangyaboly volt, hangyatojásokkal etette kicsinyeit a pávama-ma, ki párjával együtt a villa előtt trónoló császárfán töltötte az éjszakákat.

Rippl-Rónai is szerette őket; hozzátartoztak az idillhez. Csakúgy, mint a méhes, kedvenc kutyája, Hepi, vagy nagy fülű számara, aki a kordé elé állítva tett jó szolgálatot. Jankó díszes farktollzatával mindenkit elbűvölt, de szépsége mellett más erény is jutott neki. Ő volt a hírhozó; különös érzékkel állapította meg, ha valaki közeledett a villát körülölelő park kapujához. Jó előre hangos, szinte fülsiketítő rikácsolással jelezte a vendég érkezését.

Ma már kutyák és pávák helyett korszerű őrző-védő berendezés s vagyonőr óvja a Róma-hegyi emlékmúzeumot, melyben több tucat festmény és Rippl-Rónai eredeti bútorai várják a látogatókat. A titkok legendákká nőttek, kötetekbe sűrűsödtek, ám a falak, a szobabelsők, a kiegészítők, a műterem apró tárgyai egy visszahozhatatlan kor békés nyugalma árasztják, amelyre Piacsek bácsi vigyáz – szájában hosszúszerű pipával, keze közelében egy pohár fénylő sillerrel.